

C/2025/2004

2025 4 30

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

E. Letta ir M. Draghi pranešimų dėl ES bendrosios rinkos veikimo ir konkurencingumo vertinimas

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/2004)

Pranešėjas: **Matteo Carlo BORSANI**

Pranešėjas: **Giuseppe GUERINI**

Pranešėjas: **Stefano PALMIERI**

Patarėjai:	Eleonora TRENTO (pranešėjo Matteo Carlo BORSANI) Samuel CORNELLA (pranešėjo Giuseppe GUERINI) Marco CILENTO (pranešėjo Stefano PALMIERI)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2024 7 11
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnis 2 dalis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo
Priimta skyriuje	2025 2 12
Priėmimas plenarinėje sesijoje	2025 2 26
Plenarinė sesija Nr.	594
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	222 / 2 / 6

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria M. Draghi ir E. Letta pranešimuose nurodytai būtinybei skubiai imtis veiksmų Europos ekonomikos konkurencingumui didinti, atsisakant „iliuzijos, kad tik vilkinimu galima išsaugoti konsensuą“.

1.2. Taigi, labai svarbu tęsti darbą, kad būtų baigta kurti bendroji rinka, įtraukiant finansų, elektroninių ryšių ir energetikos sektorius ir stiprinant paslaugų sektorius.

1.3. ES institucijos ir valstybės narės turėtų rimtai aptarti pagrindines ES taisykles ir dabartinius Sutartimis nustatytus uždavinius, kuriems išspręsti reikia greito mąstymo ir veiksmų.

1.4. EESRK ragina ES institucijas dėti pastangas baigti kurti bendrąją rinką, daug dėmesio skiriant aplinkos tvarumui, ekonominei gerovei, socialinei ir teritorinei sanglaudai, pripažįstant šiuos elementus konkurencingumo veiksniais.

1.5. EESRK pritaria M. Draghi ir E. Letta nuomonei, kad Europos ekonomika, su savo vertybėmis ir taisyklėmis, turi atgauti konkurencingumą didinant jos tarptautinę svarbą.

1.6. EESRK primygtinai ragina ES institucijas priimti pramonės politiką, kuri padėtų įveikti dabartinį susiskaidymą atsiradusį dėl ne visada koordinuojamų įvairių nacionalinės pramonės politikos sričių. Iš tikrųjų būtina dinamišką fiskalinių, reguliavimo, komercinių ir (arba) muitinės priemonių ir finansinių paskatų derinį, naudingą bendrajai rinkai, galima patikimai pasiūlyti tik veikiant bendromis pastangomis.

1.7. EESRK pakartoja, kad svarbu mažinti biurokratinę našta ir reikalavimų laikymosi išlaidas įmonėms užtikrinant geresnį reglamentavimą ir veiksmingą administracinį supaprastinimą. Šiuo atžvilgiu būtų labai naudinga stiprinti reglamentavimo poveikio analizę ir konkurencingumo patikrą siekiant remti verslumą ir kokybiškų darbo vietų kūrimą, pagerinti darbo sąlygas, taip pat paspartinti tvarų ekonomikos augimą ir socialinę sanglaudą.

1.8. EESRK ragina priimti reguliavimo sprendimus, kuriais būtų siekiama mažinti energijos kainas ir, visų pirma, kainų skirtumus tarp valstybių narių ir tarp Europos bei kitų šalių. Šiuo atžvilgiu Komitetas ragina dažniau sudaryti sutartis dėl kainų skirtumo, o atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir kitų mažo anglies dioksido pėdsako energijos rūšių kainą atsieti nuo nepastovesnės iškastinio kuro energijos kainos. Be to, būtina ir pageidautina daugiau investuoti į atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektorių ir į kitas mažo anglies dioksido pėdsako energijos rūšis.

1.9. EESRK pritaria, kad reikia atidžiai įvertinti pasienio anglies dioksido korekcinį mechanizmą (PADKM), ir ragina ES teisės aktų leidėjus išnagrinėti tinkamus eksporto ir importo režimo suderinimo būdus, kad ES pramonė galėtų išlikti konkurencinga tarptautinėse rinkose.

1.10. EESRK pažymi, kad M. Draghi ir E. Letta pranešimuose siūlomiems veiksams įgyvendinti reikia didžiulių investicijų, todėl ragina ES institucijas apsvarstyti galimybę sukurti bendrą saugų turtą, kaip buvo padaryta reaguojant į pandemiją.

1.11. Nors pagal ne tik išimtinai karinę saugumo koncepciją ES visada turi būti taikos skatintoja, EESRK pažymi, kad dėl kintančių geopolitinių sąlygų reikia įgyvendinti Europos gynybos politiką, suderintą su tvirtesne bendra užsienio politika. Taip pat reikės didesnių investicijų į gynybą iš dalies taikant naujas finansavimo priemones, kad būtų pagerintas sektoriaus technologinės plėtros lygis.

1.12. EESRK pageidauja, kad būtų atnaujinti svarstymai apie Europos viešąsias gėrybes, kuriuose būtų galima nustatyti pagrindinius ES ateities prioritetus. Šių gėrybių tiekimas priklauso nuo ekonominių, institucinių ir politinių veiksnių, todėl šioje srityje pridėtinės vertės suteiktų ES lygmens garantija, pakeisdama įvairius valstybėse narėse taikomus veiksmus.

2. Įžanga ir aplinkybės

2.1. EESRK palankiai vertina M. Draghi ir E. Letta pranešimus dėl juose nagrinėjamų klausimų masto ir drąsos pateikti plataus užmojo pasiūlymus. Abiejuose dokumentuose iš pradžių pateikiama bendra analizė, po to juose išsamiai nagrinėjamos priemonės, kurių reikia imtis siekiant sustiprinti ES bendrąją rinką ir konkurencingumą. Šioje nuomonėje EESRK ketina išnagrinėti aktualiausius abiejuose pranešimuose aptartus klausimus.

2.2. Pirmojoje šios nuomonės dalyje EESRK nurodo, kokių investicijų labiausiai reikia įvairiuose sektoriuose, o antrojoje dalyje Komitetas ragina ES sprendimus priimančius asmenis patvirtinti konkurencingumo koncepciją, kuria būtų atsižvelgiama į jo socialinį aspektą ir kuri apimtų ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą. Šiuo tikslu EESRK pabrėžia, kad svarbu remti investicijas į socialinę infrastruktūrą, primindamas Val Duchesse aukščiausiojo lygio susitikimo, kuriame atnaujintas Europos išsipareigojimas palaikyti socialinį dialogą ir pabrėžta jo svarba įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį, išvadas ir La Hulpės deklaraciją.

2.3. EESRK pabrėžia, kad ES laukia svarbus strateginis pasirinkimas: aktyviai formuoti pasaulio ekonomikos pertvarką iš esmės padidinant jos konkurencingumą arba išsaugoti anksčiau pasiektus laimėjimus, kartu užtikrinant, kad būtų laikomasi ankstesnių ES tvarumo ir klimato srities išsipareigojimų.

2.4. Taigi, remdamasis E. Letta ir M. Draghi pranešimais, EESRK ragina kuo skubiau imtis neatidėliotinių veiksmų, o teisėkūros institucijas – pradėti juos įgyvendinti.

3. Vidaus rinka ir jos ateitis

3.1. EESRK sutinka su E. Letta ir M. Draghi pranešimų teiginiu, kad bendroji rinka – vienas iš pagrindinių techninių ir politinių Europos integracijos proceso laimėjimų. Vis dėlto pradinę bendrąją rinką būtina pritaikyti prie per tą laiką susiformavusio geopolitinio konteksto ir demografinių tendencijų ES, pagal kurias iki 2040 m. darbo jėga per metus sumažės 2 mln. darbuotojų. Tinkamas bendrosios rinkos taisyklių vykdymo užtikrinimas labai svarbus, todėl EESRK norėtų tiesiogiai dalyvauti bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupės veikloje.

3.2. EESRK taip pat mano, jog labai svarbu tęsti darbą ir baigti kurti bendrąją rinką, įtraukiant finansų, elektroninių ryšių ir energetikos sektorius, ir sustiprinant paslaugų sektorių, kuriame vis dar esama daug kliūčių integracijai.

3.3. Stipresnė ir labiau integruota bendroji rinka duos ekonominės ir socialinės naudos. Dėl to EESRK mano, kad abiejuose pranešimuose pateiktus pasiūlymus stiprinti bendrąją rinką ir bendrą Europos valiutą reikėtų papildyti fiskaline, socialine ir aplinkos politika, kuria būtų užtikrinama, kad naudos iš bendrosios rinkos gautų visi ES piliečiai ir darbuotojai.

3.4. M. Draghi pranešime, taip pat netiesiogiai E. Letta pranešime, kalbama apie atnaujintą ES valstybių narių partnerystę. Tai rodo, kad reikia apsvarstyti pagrindines ES taisykles ir dabartinių Sutarčių aktualumą, atsižvelgiant į abiejuose pranešimuose siūlomus plataus užmojo veiksmus, kuriais remiantis be kita ko buvo parengti naujiems Komisijos nariams skirti įgaliojimų raštai.

3.5. Vis dėlto EESRK mano, kad praktinis abiejų M. Draghi ir E. Letta pranešimų įgyvendinimas gali būti sudėtingas naujai Europos ekonomikos valdymo sistemai (persvarstytam Stabilumo ir augimo paktui), nes pagal šią sistemą taikomi biudžeto apribojimai, kurie, kaip nurodė Europos fiskalinė valdyba, iki šiol pasirodė esantys pernelyg griežti⁽¹⁾.

3.6. EESRK pritaria E. Letta pranešime pateiktam raginimui sukurti bendrąją rinką, kurioje būtų skatinamas aplinkos tvarumas ir ekonominė gerovė, taip pat M. Draghi pranešime pateiktam raginimui užtikrinti, kad Europos tvarumo užmojai taptų konkurencingumo sudedamąja dalimi⁽²⁾. EESRK jau daugelį metų remia perėjimą nuo linijinės prie žiedinės ekonomikos ir pilietinės visuomenės vaidmenį šioje srityje⁽³⁾.

4. ES pirmavimas pasaulyje

4.1. EESRK pritaria, kad ekonominiu požiūriu ES šiuo metu konkuruoja ne tik su JAV, bet ir su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis, pavyzdžiui, Kinija ir Indija, tarptautinėje aplinkoje, kuri tapo gerokai sudėtingesnė, palyginti su aplinka, kurioje buvo pradėta kurti bendroji rinka. Šiuo atžvilgiu M. Draghi pranešime nurodomos trys esminės veiksmų sritys: i) būtinybė dalyvauti pasaulinėje konkurencinėje kovoje mažinant inovacijų diegimo atotrūkį; ii) strateginės priklausomybės nuo ne ES tiekimo grandinių mažinimo svarba; iii) ES gebėjimas iš tiesų veikti vieningai.

4.2. Atsižvelgdamas į tai, EESRK pabrėžia plataus užmojo ES prekybos darbotvarkės ir ES bendradarbiavimo su pasauliniais partneriais svarbą.

4.3. EESRK pritaria M. Draghi ir E. Letta raginimui dėti pastangas, kad Europos ekonomika, su savo vertybėmis ir taisyklėmis, turi atgauti konkurencingumą didinant jos tarptautinę svarbą, nepaisant sparčios ir nuolatinės didelių prekybos blokų plėtros už Europos ribų ir susirūpinimą keliančio geopolitinės įtampos didėjimo.

4.4. Europos Sąjunga ir toliau turi atlikti pagrindinį vaidmenį klimato kaitos, taršos ir biologinės įvairovės nykimo mažinimo srityse.

4.5. Tokioms aplinkybėms EESRK mano, kad ES turėtų išlikti taikos ir demokratijos skatintoja⁽⁴⁾, padėti rasti naują pasaulinę pusiausvyrą ir siekti stipresnio euro vaidmens pasaulio ekonomikoje bei parodyti didesnę gebėjimą laikytis vieningos pozicijos užsienio politikos klausimais. EESRK ragina išnagrinėti galimybę pastarojoje srityje sprendimus priimti balsų dauguma.

4.6. EESRK išspėja dėl pasaulinio valdymo susiskaidymo rizikos ir muitų tarifų didėjimo rizikos. Gebėjimo kurti naudingus tarptautinius santykius krizė gali paskatinti kovą dėl konkurencinio pranašumo, o tai gali kelti įtampą ir konfliktus, kelti grėsmę taikai, demokratinėms vertybėms ir socialinių bei aplinkos apsaugos tikslų įgyvendinimui. EESRK taip pat mano, kad stabilios ir ilgalaikės taikos pasaulyje užtikrinimas taip pat priklauso nuo gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo, atsižvelgiant į JT darbotvarkėje iki 2030 m. numatytus tvarumo tikslus.

⁽¹⁾ Europos fiskalinė valdyba, 2024 m., *Metinė ataskaita 2024 m.*

⁽²⁾ OL C, C/2024/6877, 2024 11 28, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/6877/oj>.

⁽³⁾ Europos Komisija ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas kartu įsteigė Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platformą.

⁽⁴⁾ Kaip įtvirtinta Sutartyse ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje.

5. ES pramonės politika

5.1. EESRK palankiai vertina tai, kad M. Draghi pranešime išvengiama stiprus ryšys tarp pramonės konkurencingumo ir Europos socialinio modelio, kuris yra tikrasis integracijos proceso saitas ir pagrindinė ES vertybė, tvarumo.

5.2. EESRK pritaria M. Draghi raginimui būtinai įgyvendinti tokią pramonės politiką, kuri padėtų įveikti dabartinį fragmentišką požiūrį, kurį lemia ne visada koordinuojami šalių nacionalinės pramonės politikos veiksmai. Iš tikrųjų patikimą bendrajai rinkai naudingą dinamišką fiskalinių, reguliavimo, prekybos ir (arba) muitinės priemonių ir finansinių paskatų derinį, kuris būdingas naujausiai JAV ir Kinijos pramonės politikai, galima pasiūlyti tik nuosekliomis Europos pastangomis. Šios pastangos turėtų apimti teisėkūros iniciatyvų racionalizavimą, kad jos būtų tikslingesnės kokybės požiūriu, siekiant įvertinti poveikį Europos įmonėms ir kokybiškų darbo vietų kūrimui.

5.3. EESRK mano, kad dabartinių (sumažėjusių) Europos investicijų į mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas, taip pat nepakankamo pažangiųjų technologijų diegimo problemą bent iš dalies būtų galima išspręsti didesnėmis ir tikslingesnėmis viešosiomis investicijomis (M. Draghi teigimu, programos „Europos horizontas“ tikslai yra pernelyg išskaidyti). Taigi, EESRK pritaria pranešime pateiktam raginimui sutelkti investicijas į sektorius, turinčius didelį augimo potencialą, taip pat: i) sutelkti ir koordinuoti intervencines priemones; ii) nustatyti veiksmingą pramonės strategiją, pagrįstą moksliniais tyrimais, plėtra ir technologinėmis inovacijomis; iii) remti pramonės partnerystę stiprinant pagrindines priemones, pavyzdžiui, bendriems Europos interesams svarbius projektus (BEISP).

5.4. Įmonių susijungimų klausimu EESRK pritaria bendram požiūriui, išdėstytam M. Draghi pranešime, kuriame siūloma rasti konkurencijos politikos ir pramonės politikos pusiausvyrą, be kita ko, skiriant tinkamą dėmesį strateginiams veiksniams, pavyzdžiui, inovacijoms ir būsimai ar galimai konkurencijai, įskaitant tarptautinį lygmenį. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas šiam požiūriui įgyvendinti, EESRK laikosi M. Draghi pranešime išdėstytos nuomonės, kad reikia ne keisti Europos susijungimų reglamentą, o atnaujinti Komisijos gaires. Šiuo atžvilgiu, EESRK ragina itin atidžiai apsvarstyti galimus susijungimus ES piliečių saugumui strategiškai svarbiuose sektoriuose (pvz., informacinių ir ryšių technologijų, dvejetainio naudojimo technologijų ir kt.).

5.5. Kiek tai susiję su SESV 101 straipsniu, EESRK pripažįsta, kad svarbu parengti aiškias gaires ir šablonus ES įmonių horizontalaus bendradarbiavimo susitarimams, kaip siūloma M. Draghi pranešime, kad būtų sudarytos palankios sąlygos investicijoms į mokslinius tyrimus ir plėtrą, perėjimui prie tvarumo ir kitoms politikos iniciatyvoms.

6. ES reguliavimo sistema

6.1. Atsižvelgdamas į įvairias jau priimtas pozicijas, EESRK pakartoja, kad svarbu mažinti dėl Europos ir nacionalinio reguliavimo visoms įmonėms tenkančią biurokratinę naštą ir reikalavimų laikymosi išlaidas, kad būtų padidintas jų našumas ir konkurencingumas užtikrinant geresnį reglamentavimą ir veiksmingą administracinį supaprastinimą.

6.2. EESRK tikisi, kad bus įgyvendintas Europos Komisijos pasiūlymas 25 proc. sumažinti įmonėms tenkančią ataskaitų teikimo naštą išplečiant priemonės taikymo sritį, kad ji apimtų biurokratizmo plačiąją prasmę šalinimą, ir nustatant bent 50 proc. šios naštos sumažinimo tikslą mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI), nedarant neigiamo poveikio privačiojo sektoriaus išpareigojimui suderinti savo ekonominę veiklą su bendrais aplinkos, socialiniais ir konkurencingumo tikslais.

6.3. Taigi, EESRK palankiai vertina M. Draghi pranešime pateiktą pastebėjimą, kad dėl biurokratinės naštos ypač nukenčia MVI. Šiuo atžvilgiu būtina sustiprinti būsimų priemonių poveikio analizę, be kita ko, atliekant preliminarų modeliavimą, pagrįstą ekonometrinio ir kiekybinio grįžtamuoju ryšiu. Atsižvelgdamas į tai, EESRK taip pat pritaria pasiūlymui konkurencingumo patikrą atlikti prieš priimančią ES teisės aktus, įskaitant ir visus esminius ir dalinius pakeitimus, padaromus teisėkūros procedūros metu, siekiant skatinti verslumą ir kokybiškų darbo vietų kūrimą, darbo sąlygų gerinimą, tvarų ekonomikos augimą ir socialinę sanglaudą.

6.4. EESRK siūlo plėtoti geros teisėkūros metodus, kurie atitiktų subsidiarumo principą ir kuriais būtų pripažįstamas socialinio dialogo ir socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės dalyvavimo vaidmuo. Be to, Europos teisės aktai neturi būti dingstimi nacionalinėms vyriausybėms mažinti darbuotojų apsaugą, priešingai – jie turi skatinti deramą darbą, užtikrinamą teisėmis ir apsaugos priemonėmis, spartinti ES piliečių gyvenimo ir darbo sąlygų konvergenciją bei gerinimą, be kita ko atsižvelgiant į sparčią naujų technologijų naudojimo raidą.

7. Bankų ir kapitalo sąjunga

7.1. EESRK primena, kokia strategiškai svarbi kapitalo sąjunga (pradėta kurti 2015 m.), taip pat dar kartą pakartoja, kad reikia baigti kurti bankų sąjungą, kartu užtikrinti nedidelių santaupų turėtojų apsaugą ir pensijų kaupimo tikslų laikymąsi⁽⁹⁾.

7.2. Be to, reikia dėti pastangas sukurti išbaigtesnę Europos rizikos kapitalo rinką. Dabartinės ES rizikos kapitalo rinkos (kuri sudaro 5 proc. pasaulio rinkos) net negalima lyginti su JAV (50 proc. pasaulio rinkos) ar Kinijos (40 proc. pasaulio rinkos) rinkomis. Dėl tokios padėties Europos novatoriai turi objektyvių sunkumų pradžios ir plėtros etapuose, kas juos verčia perkelti savo projektus už ES ribų.

8. Energetikos sąjunga

8.1. EESRK ragina priimti reglamentavimo sprendimus, kuriais būtų siekiama sumažinti energijos kainas, kurios šiuo metu Europoje yra aukštesnės nei kitose ekonomikose, todėl ji atsiduria nepalankioje konkurencinėje padėtyje. Tokią nepalankią padėtį lemia ne tik gamtinių išteklių trūkumas ES, bet ir: i) vangus tam tikrų strateginių investicijų į švarią energiją įgyvendinimas; ii) neoptimalios mokesčių taisyklės; iii) išvestinių finansinių priemonių rinkos veikimas, galintis paskatinti nepastovumą (M. Draghi). Be to, kaip pažymi E. Letta, dar vienas neigiamas veiksnys yra tai, kad nėra visiškos energijos rinkų integracijos, kuri sumažintų patekimo į jas išlaidas ir skatintų investicijas.

8.2. Taigi, abiejuose pranešimuose siūloma daugiau dėmesio skirti atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir kitų neiškastinio kuro energijos šaltinių rūšių teikiamai naudai, visų pirma sudarant sutartis dėl kainų skirtumo ir atsiejant atsinaujinančiųjų išteklių energijos kainą nuo iškastinio kuro energijos kainos, kuri, kaip žinoma, yra nepastovesnė.

8.3. EESRK ragina Europos Komisiją remti investicijas į atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir įvertinti galimybę remti investicijas į kitas energijos, gaunamos nenaudojant iškastinio kuro, formas, imtis konkrečių priemonių, kad valstybėms narėms skirta apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) pajamų dalis (šiuo metu apie 75 proc.) būtų investuojama į priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo projektus, pavyzdžiui, anglies dioksido surinkimo, naudojimo ir saugojimo (CCUS) sprendimų kūrimą ir spartesnę vandenilio gamybą bei naudojimą.

8.4. Abiejuose pranešimuose pabrėžiama, koks svarbus PADKM apsaugant Europos pramonę nuo anglies dioksido nutekėjimo ir aplinkosauginio dempingo, tačiau atkreipiamas dėmesys į kai kuriuos šio mechanizmo trūkumus. E. Letta pranešime pabrėžiama, kad reikia atidžiai įvertinti, kokia yra Europos pramonės konkurencingumo praradimo rizika dėl šios priemonės, taip pat reikia peržiūrėti jos taikymo sritį. M. Draghi pranešime abejojama pačia PADKM sėkme ir atkreipiamas dėmesys į pernelyg didelę priemonės sudėtingumą, dėl kurio įmonėms užkraunama didžiulė administracinė našta ir kyla rizika, kad valstybės narės jį taikys nenuosekliai.

8.5. EESRK pritaria E. Letta pranešime pateiktam pasiūlymui bendradarbiaujant Komisijai ir Europos investicijų bankui (EIB) sukurti investicijoms skirtą Europos žaliųjų garantijų sistemą, kad būtų galima sutelkti viešojo ir privačiojo sektorių lėšas tvarumo tikslams. Dabartinę tvirtą Europos įmonių poziciją švarių technologijų sektoriuose reikėtų apsaugoti nuo agresyvaus Kinijos augimo šiame sektoriuje.

⁽⁹⁾ OL C 155, 2021 4 30, p. 20.

9. Žinių sąjunga

9.1. EESRK palankiai vertina E. Letta pranešime pateiktą pasiūlymą prie tradicinių keturių judėjimo laisvių Europos bendrojoje rinkoje prijungti penktąją žinių, mokslinių tyrimų ir inovacijų judėjimo laisvę.

9.2. EESRK pritaria M. Draghi pranešime nurodytiems veiksams, skirtiems ugdyti įgūdžius, reikalingus spręsti būsimus ES uždavinius. Siūlomų veiksmų tikslas – panaikinti inovacijų atotrūkį ir pagerinti perėjimą nuo išradimų prie produktų ir paslaugų komercializacijos. Šie vertingi pasiūlymai apima: i) paramą kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui, visų pirma technologijų ir skaitmeniniuose sektoriuose; ii) įgūdžių judumo didinimą; iii) galimybių gauti finansavimą supaprastinimą; iv) viešojo ir privačiojo sektorių partnerysčių kūrimą siekiant nustatyti atitinkamus įgūdžių standartus ir rengti mokymo programas.

9.3. Vis dėlto EESRK pažymi, kad M. Draghi pranešime skiriama nepakankamai dėmesio vaidmeniui, kurį gali atlikti socialinis dialogas telkiant tokias investicijas ir vedant kolektyvines derybas pertvarkai remti, ar mokymosi visą gyvenimą svarbai darbuotojams.

10. Dirbtinio intelekto vaidmuo

10.1. EESRK primena dirbtinio intelekto (DI) vaidmenį ir svarbą tiek užmojui plėtoti penktąją judėjimo laisvę, grindžiamą žiniomis, inovacijomis ir moksliniais tyrimais, tiek bendresniam poreikiui ateityje didinti Europos ekonomikos našumą vertikaliai integruojant dirbtinį intelektą į pramoninius procesus.

10.2. DI turi būti plėtojamas laikantis Europos deklaracijos dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų ir vadovaujantis plėtros modeliu, kuriuo atsižvelgiama į informacijos įvairovę, MVĮ plėtrą ir naujų darbo vietų kūrimą.

10.3. Atsižvelgiant į platų dirbtinio intelekto ir naujų besiformuojančių technologijų potencialą, reikia laikytis požiūrio, kuriuo būtų siekiama išvengti neigiamų pasekmių darbuotojams dėl šių technologijų naudojimo. Teisėkūros iniciatyvomis reikėtų pašalinti darbuotojų teisių apsaugos darbo vietoje spragas ir užtikrinti, kad žmonės ir toliau kontroliuotų visą žmogaus ir mašinos sąveiką.

11. Viešųjų investicijų vaidmuo

11.1. EESRK pažymi, kad įvairiems veiksams, siūlomiems M. Draghi ir E. Letta pranešimuose, vykdyti būtinos didžiulės investicijos, kaip rodo M. Draghi pranešime nubrėžta paralelė tarp šiuo metu Europoje reikalingų investicijų ir Maršalo plano pasibaigus karui.

11.2. Taigi, EESRK ragina Europos institucijas apsvarstyti galimybę sukurti bendrą saugų turtą (kaip tai buvo padaryta pandemijos metu), laikantis naujo požiūrio, kuris nebūtų siejamas su konkrečia ekstremaliąja situacija, o būtų orientuotas į ilgalaikius tikslus ir Europos viešųjų gėrybių kūrimą. Šiomis aplinkybėmis, EESRK mano, kad reikėtų apsvarstyti galimybę įsteigti bendrą Europos investicijų fondą, finansuojamą įvairiomis priemonėmis, įskaitant bendrą ES skolos vertybinių popierių emisiją⁽⁶⁾, daugiausia dėmesio skiriant bendriems Europos interesams svarbiems projektams ir valdymui, kuriuo užtikrinamas socialinis dialogas.

11.3. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad per pastaruosius du dešimtmečius išlaidos investicijoms sumažėjo, todėl daugelyje ES šalių sumažėjo viešojo kapitalo atsargos. Ši prasta viešojo kapitalo padėtis ne tik kelia saugumo problemų, bet ir kenkia viešųjų paslaugų kokybei ir jų teikimui, dėl to gali sulėtėti ekonomikos augimas, taigi ir sumažėti galimos privačiojo sektoriaus investicijos.

11.4. Valstybės pagalbos taisyklės galėtų būti pakoreguotos, kaip siūloma E. Letta pranešime, visų pirma siekiant strateginių tikslų, pavyzdžiui, žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos, įgyvendinimo, arba padedant palankių sąlygų neturintiems asmenims reintegruoti į darbo rinką ar sudarant galimybes įmonėms gauti finansavimą. Be to, reikėtų greitai įsteigti ES fondą Europos svarbos strateginėms investicijoms, kuris galėtų padėti stiprinti ES konkurencingumą ir paspartinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

⁽⁶⁾ OL C, C/2024/3385, 2024 5 31, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/3385/oj>.

11.5. EESRK taip pat pažymi, kad reikia sumažinti konkurencingumo atotrūkį JAV ir Kinijos atžvilgiu, tačiau nemažiau svarbu pabrėžti, kad Europos modelis yra gerovės, solidarumo, socialinės įtraukties, tvarumo ir nelygybės problemų sprendimo pavyzdys. Tam, kad ES taptų vis konkurencingesnė ir produktyvesnė, ji turėtų išsaugoti ir atnaujinti šį solidarumo ir lygybės paveldą stiprindama socialinės ekonomikos vaidmenį.

11.6. Vis dėlto kartu reikia pabrėžti, kad jei Europai nepavyks padidinti produktyvumo, ji bus priversta rinktis tarp lyderystės technologijų srityje, lyderystės klimato kaitos srityje ir nepriklausomybės pasauliniu lygmeniu ir turės sunkumų finansuoti savo pažangų socialinį modelį. Pertvarkos išlaidas reikia pasidalyti, todėl EESRK pasiūlė sukurti teisingos pertvarkos politikos sistemą ⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾.

12. Gynybos sąjunga

12.1. EESRK primena ES sutarties 3 straipsnį, kuriame nustatyta, kad „Sąjungos tikslas – skatinti taiką, savo vertybes ir savo tautų gerovę“ ir tuo remdamasis mano, kad ES visada ir bet kuriuo atveju turi skatinti savo diplomatinis veiksmus, kad būtų rastas taikus bet kokio vykstančio konflikto sprendimas.

12.2. EESRK pažymi, kad invazija į Ukrainą parodė, kad reikia įgyvendinti Europos gynybos politiką, kuri negali būti atskirta nuo bendros užsienio politikos. Atsižvelgdamas į tai, mano, kad būtina didinti investicijas, be kita ko, pasitelkiant naujas finansavimo priemones, kurios gali pagerinti technologijų plėtros lygį kariniame sektoriuje, visų pirma siekiant apsaugoti ES rytines sienas.

12.3. Taigi, EESRK pritaria abiejuose pranešimuose pateiktiems raginimams: i) labiau sutelkti ir koordinuoti paklausą Europos lygmeniu, kad būtų padidinta masto ekonomija, be kita ko, pasitelkiant bendrus viešuosius pirkimus; ii) nedelsiant įgyvendinti Europos gynybos pramonės strategiją (EGPS) ir iii) skubiai priimti Europos gynybos pramonės programą (EGPP) kaip siūloma M. Draghi pranešime. E. Letta pranešime taip pat minimas poreikis laikytis visapusiško požiūrio į išlaidas gynybai, apimančio į rinką orientuotas paskatas tiek Europos, tiek nacionaliniu lygmeniu.

13. Europos viešąsias gėrybes galinti tiekti Sąjunga

13.1. EESRK mano, kad, remiantis šiais dviem nagrinėjamais pranešimais, reikia atnaujinti svarstymus apie Europos viešąsias gėrybes siekiant nustatyti pagrindinius ES ateities prioritetus. Šių gėrybių tiekimas priklauso nuo ekonominių, institucinių ir politinių veiksnių, todėl aktyvus Europos institucijų vaidmuo suteiktų pridėtinės vertės, suteiktų galimybę pasiekti masto ekonomiją ir teigiamą išorinį poveikį papildant nacionalinių veiksmų įvairovę.

13.2. EESRK mano, kad, nors ir reikėtų tinkamai investuoti į gynybą, taip pat svarbu skatinti investicijas į: i) tarpvalstybinės skaitmeninės ir energetikos infrastruktūros kūrimą; ii) platformų, skirtų igyti įgūdžių ir jais keistis, kūrimą; iii) bendrų svarbiausiųjų žaliavų viešųjų pirkimų programų vykdymą; iv) bendrą vakcinų ir sveikatos priežiūros priemonių tiekimą; v) nuolatinio profesinio rengimo ir perkvalifikavimo programų kūrimą; vi) sveikatos priežiūros paslaugų užtikrinimą; vii) socialinio būsto politikos stiprinimą.

13.3. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, kita 2028–2034 m. daugiametė finansinė programa (DFP) turėtų būti orientuota į strateginius prioritetus, nurodytus abiejuose pranešimuose, ir į susijusias investicijas į pirmiau minėtas Europos viešąsias gėrybes. Taigi, EESRK tikisi, kad kitos DFP kiekybiniai asignavimai leis ES įgyvendinti savo strateginius aplinkos, technologinių inovacijų, atviro strateginio savarankiškumo ir socialinės pažangos prioritetus ir tinkamai spręsti pasaulinius uždavinius.

13.4. EESRK apgailėstauja, kad Europos strateginių technologijų platformos (STEP), įtrauktos į DFP 2021–2027 m. laikotarpio vidurio peržiūrą, užmojai yra pernelyg maži, palyginti su panašiomis iniciatyvomis kitose šalyse.-

⁽⁷⁾ OL C, C/2024/1576, 2024 3 5, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/1576/oj>.

⁽⁸⁾ OL C, C/2025/772, 2025 2 11, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/772/oj>.

13.5. EESRK taip pat mano, kad atsižvelgiant į teigiamą SURE⁽⁹⁾ poveikį ekstremaliosios situacijos dėl COVID-19 pandemijos atveju, reikėtų apsvaistyti galimybę taikyti dar vieną SURE priemonę, pagal kurią būtų teikiama parama kvalifikacijos kėlimui, perkvalifikavimui ir tvariai ir teisingai dvejopai pertvarkai ir padedama įveikti bet kokius galimus sukrėtimus⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾.

13.6. EESRK tikisi, kad į kitą finansinę programą bus įtraukta Europos konkurencingumui skirta strateginių investicijų priemonė, papildanti socialinės sanglaudos politiką, derinant perskirstymo perspektyvą ir logiką su investicijų logika, visų pirma technologinio konkurencingumo ir pramonės pertvarkos srityse.

13.7. M. Draghi pranešime siūloma „nauja konkurencingumo koordinavimo sistema“, kuria siekiama susieti visas atitinkamas ekonominės politikos kryptis su strateginiais prioritetais, dėl kurių susitarė Europos Vadovų Taryba, turėtų būti derinama su biudžetine drausme ir nauja socialinės konvergencijos sistema, taikant Europos semestro procedūras.

13.8. Europos semestras gali atlikti svarbų vaidmenį skatinant konkurencingumą, našumą, tvarumą ir socialinį teisingumą, jei naujojoje sistemoje šie veiksniai bus vienodai vertinami. Naujos konkurencingumo koordinavimo priemonės plėtojimu, kartu su Europos konkurencingumo fondo sukūrimu siekiama remti ekonomikos augimą koordinuojant ES ir nacionalinius tikslus ir prioritetus.

13.9. EESRK taip pat norėtų priminti sąsają tarp Europos semestro ir naujosios socialinės konvergencijos sistemos, kuri yra naudinga priemonė valstybių narių investicijoms stebėti, vertinti ir įgyvendinti siekiant Europos socialinio ramsčio tikslų.

14. Socialinės ir teritorinės sanglaudos svarba

14.1. Labai svarbu išsaugoti pagrindinį ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos vaidmenį. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad nors E. Letta ir M. Draghi pranešimuose pabrėžiamas glaudus ryšys tarp bendrosios rinkos ir ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos (E. Letta pranešimas), taip pat tarp ES konkurencingumo ir Europos socialinio modelio (M. Draghi pranešimas), jose yra esminių analitinių skirtumų, taigi ir skirtingų konkrečių pasiūlymų svarbia ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos tema.

14.2. Sanglaudos politika atlieka pagrindinį vaidmenį E. Letta pranešime, nes ji suteikia galimybę užtikrinti, kad bendrosios rinkos teikiama nauda būtų visiškai paskirstyta visiems ES piliečiams ir teritorijoms (t. y. „laisvė likti pasirinktoje bendruomenėje“). Būtent šiomis aplinkybėmis pabrėžiama bendrojo intereso paslaugų svarba (žr. SESV 14 straipsnį ir ES sutarties Protokolą Nr. 26), nes jos tiesiogiai leidžia užtikrinti laisvę likti pasirinktoje bendruomenėje. E. Letta mano, kad visų pirma Europos semestras yra tinkamiausia politikos sistema, kuria galima užtikrinti, kad būtų tinkamai taikomos sanglaudos taisyklės, ir taip iš naujo subalansuoti daugiašalę fiskalinę ir makroekonominę priežiūrą pagal Stabilumo ir augimo paktą.

14.3. Taigi, EESRK mano, kad Europos semestro uždavinys – nustatyti bendrus būtiniausius standartus ir pašalinti įtraukties kliūtis, kurių vis dar esama gyventojų grupėse, kurioms gresia skurdas ar atskirtis, ir geografinėse vietovėse, kurios yra labiausiai pažeidžiamos dėl ekonominės pertvarkos, siekiant joms užtikrinti pakankamą sanglaudos lygį.

14.4. EESRK pažymi, kad, nors M. Draghi pranešime pabrėžiamas konkurencingumo ir Europos socialinio modelio ryšys, atrodo, kad abejojama dėl sanglaudos politikos strateginio vaidmens dabartinėje daugiamečioje finansinėje programoje (2021–2027 m.). Taip pat nepakankamai įvertinamas investicijų į fizinę ir nematerialiąją socialinę infrastruktūrą, kuriomis siekiama paremti socialinę, perskirstymo ir darbo politiką, poveikis ES konkurencingumui.

⁽⁹⁾ Europos laikinos paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti.

⁽¹⁰⁾ EESRK rezoliucija „ES demokratinės pažangos planavimas. Rezoliucija kitai teisėkūros institucijų kadencijai“.

⁽¹¹⁾ OL C 517, 2021 12 22, p. 16.

14.5. EESRK taip pat ragina apsvarstyti teritorinį konkurencingumo aspektą, kuriam, deja, nebuvo skiriama pakankamai dėmesio abiejuose pranešimuose, tačiau kuris yra išsamiai apžvelgtas ES regionų konkurencingumo indekse 2.0 ⁽¹²⁾. EESRK mano, kad ES konkurencingumo klausimą taip pat reiktų išanalizuoti regionų lygmeniu, siekiant įgyvendinti daugelį M. Draghi ir E. Letta pranešimuose pateiktų pasiūlymų.

14.6. EESRK norėtų atkreipti dėmesį į grėsmę, kuri kiltų, jei konkurencingumo strategijoje nebūtų atsižvelgta į nelygybę. Toks žingsnis padidintų atotrūkį tarp kaimo vietovių, salų ir vidaus vietovių, kurioms gresia gyventojų skaičiaus mažėjimas, ir miesto vietovių, taip pat tarp skirtingų bendrosios rinkos dalių.

14.7. Galiausiai EESRK tikisi, kad Komisijos teisėkūros darbotvarkėje bus galima rasti pusiausvyrą tarp skirtingų abiejų pranešimų sanglaudos vizijų, siekiant suderinti konkurencingumo politiką su ekonominio, socialinio, teritorinio ir aplinkos tvarumo politika. Konkurencingumas jokių būdu negali sumenkinti socialinės sanglaudos ir solidarumo, nes darnus regionų vystymasis labai svarbus tinkamam bendrosios rinkos veikimui ir jos augimui ateityje.

Briuselis, 2025 m. vasario 26 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Oliver RÖPKE

⁽¹²⁾ Dijkstra, L., Papadimitriou, E., Cabeza Martinez, B., de Dominicis, L., Kovacic, M., 2023, *EU Regional Competitiveness Index – 2022 Edition*, European Commission Working Papers, WP01/2023.